

Tomáš Kiml

O SVÁTOSTECH

O SVÁTOSTECH

Tomáš Kiml

SLOVO ÚVODEM

Před několika lety jsem pro jeden časopis shrnul nauku katolické církve o svátostech. Text byl psán s ohledem na čtenáře zmíněného časopisu, tedy věřící katolíky, ale měl jsem pocit, že i lidé nevěřící, nebo nepraktikující katolíci, by se rádi dověděli něco více o svátostech, co jsou, co způsobují, proč je vlastně katolická církev má apod. A proto mě napadlo texty malinko přepracovat, aby byly více srozumitelné i pro člověka mimo katolickou církev, a zároveň si zachovaly to podstatné, co je obsaženo v nauce. Mou snahou též bylo, aby texty byly čtivé.

SVÁTOSTI VŠEOBECNĚ

Pojďme si nejprve vysvětlit, co to svátosti jsou. Nebo řekněme, co nejsou. Není to žádná věc, kterou můžeme nahmatat. Nejsou to čáry a kouzla, která zaklínají člověka nebo něco z toho, co vlastní. Nejde o nic, co by dělalo člověka spokojeným a šťastným na této zemi ve smyslu, jak si to moderní člověk představuje – zajištění majetku a bohatství, popř. zdraví a ochranu před nemocemi. I když, jak si vysvětlíme později, svátosti svou podstatou tak trochu lidský život ovlivnit dokážou, ale zcela jinak, než si běžný smrtelník myslí.

Svátosti jsou svým způsobem rituály, kterými katolická církev žije. Definice říká, že jsou srdcem mystického těla Kristova – Církve. Co si pod tím představít? V podstatě jako vyšší živočich včetně člověka nemůže žít bez srdce, které pumpuje krev do celého těla, tak i bez svátostí by duchovní život v katolické Církvi nemohl existovat. Pumpují, obrazně řečeno, milosti Boží do „těla Církve“, což jsou všichni věřící, společenství křesťanů. Svátosti nás vedou k životu věčnému. Bez nich nelze být katolickým křesťanem.¹

Dobře, ale nestačí k tomu „být křesťanem“ samotná víra, popřípadě Písmo? Potřebujeme ony rituály? Z dějin Církve se ukazuje, jak jsou potřebné. Už jen proto, že člověk, který chce jít životní cestou s Bohem a k Bohu, potřebuje onu pomoc, protože sám o sobě ztrácí sílu a směr, sám o sobě se odchyluje od Boha, a sám

¹ P. Karl Wallner, Die sieben Sakramente, St. Benno Verlag, 2013, str. 2.

o sobě je spíše veden svým egem. Člověk potřebuje ony milosti Boží, aby měl správný směr, stejně jako loď potřebuje dobré kormidlo, aby nebloudila po širém oceánu ztracena a bez cíle.

Pojďme se na svátosti podívat konkrétněji. Katechismus katolické církve² nás učí, že 7 svátostí ustanovil Pán Ježíš k našemu posvěcování, tedy nejsou žádným výmyslem Církve. Také to není žádná magie Církve, jak jsem již zmiňoval výše. Církev jen plní Ježíšův příkaz: „*To číňte na mou památku*“ (srv. Lk 22,19). Jsou tedy viditelným svatým znamením, ustanoveným Kristem, aby věřícím pomáhal skrze sílu svého Svatého Ducha.³ Též by se dalo říct, že jsou vnějším znamením, kterým se předává vnitřní, neviditelná milost. Tak jako se v Kristu spojilo neviditelné božství s viditelnou lidskou přirozeností, tak se ve svátosti spojuje neviditelná milost s viditelným vnějším znamením.⁴ Jinými slovy, svátostmi Církve zviditelňuje to, co se děje na duchovní úrovni. Tímto zviditelněním je vnímáme našimi tělesnými smysly.

A jak se tedy jednotlivé svátosti označují? Budete možná překvapeni, některé z nich znáte dobře a věřím, že jste se některých i zúčastnili, nebo je dokonce sami přijali. Pojďme si je nyní vyjmenovat: *křest, biřmování, svátost oltářní, pokání (nebo též svatá zpověď), pomazání nemocných, kněžské svěcení, svátost manželství*. Každá svátost se dá charakterizovat 3 věcmi: 1. ustanovil ji Pán Ježíš, 2. je to posvátný úkon a 3. působí skrze ni milost Boží. Některé svátosti lze

² František Tomášek, Katechismus katolického náboženství, Michael 2012.

³ P. Karl Wallner, Die sieben Sakramente, St. Benno Verlag, 2013, str. 2.

⁴ P. Matthias Gaudron, Sedm pramenů milosti, Dědictví svatováclavské, 2014, str. 8.

přijmout jen 1x za život (křest, biřmování, kněžské svěcení), některé vícekrát (svátost oltářní, pokání, pomazání nemocných a svátost manželství).

Další důležité rozdělení svátostí je na *svátosti duchovně mrtvých* a *duchovně živých*. O tomto rozdělení se dnes moc nehovoří, protože je pro moderního člověka, zaměřeného spíše materiálně, obtížně pochopitelné. Nicméně díky tomuto rozdělení můžeme lépe uchopit jejich podstatu.

Svátosti *duchovně mrtvých* jsou křest a pokání, protože udělují milost posvěcující těm, kteří ji do té doby neměli, a proto byli pro nebe mrtví. Zde je nutné vysvětlit, že ona milost posvěcující způsobuje čistotu srdce, čistotu duše, která je pak schopna nejen více vnímat další milosti Boží a působení Ducha svatého, ale je uschopněna vstoupit po smrti člověka do nebe.⁵ Představit si to můžeme tak, že hřích nás duchovně usmrtil a tyto dvě svátosti nás opět duchovně oživují.

Zbýlých 5 svátostí jsou svátosti *duchovně živých*, protože k jejich hodnému přijetí se vyžaduje být v milosti posvěcující. A my už víme, na základě předchozích řádků, že tím pádem pro přijetí zbýlých pěti svátostí musíme nejdříve přijmout některou z těch dvou výše, jsme

⁵ **Milostí posvěcující** posvěcuje člověka Duch Svatý a činí ho svatým tak, že jej očisťuje z hříchů. Tento stav člověka je Bohu zvláště milý a člověku otevírá nebe. Člověk, nacházející se v milosti posvěcující, je schopen konat pro nebe záslužné skutky. Milost posvěcující se ztrácí těžkým hříchem. Pak se člověk podobá „marnotratnému synu“, který utratil nebeskou krásu své duše a zmařil svatební roucho. Je pak pro nebe mrtvý.

tedy duchovně živí. Ony pak v duši rozmnožují milost posvěcující a dávají nárok na zvláštní milost pomáhající.⁶

Svatý Tomáš Akvinský (1225–1274) vidí mezi jednotlivými svátostmi navzájem paralelu vztahu mezi přirozeným a nadpřirozeným životem. Podle něho křest v duchovním životě je jako narození v tom hmotném, protože daruje nadpřirozený život. Biřmování odpovídá růstu, protože z pokřtěného činí dokonalého křesťana. Eucharistie je pak potrava. Zpověď odpovídá vyléčení nemocného, popř. dokonce vzkříšení

mrtvého, protože uzdravuje rány zasazené duši hříchem, či znovu daruje smrtelným hříchem ztracený život milosti. Pomazání nemocných dává duši posilu, kterou potřebuje k přechodu do věčného života, ale někdy dokonce způsobí obnovu tělesného zdraví. Význam kněžského svěcení a manželství nespočívá tolik

⁶ **Milostí pomáhající** nám Duch Svátý pomáhá tak, že nás osvětluje, povzbuzuje a posiluje, abychom konali dobré a varovali se zlého. Milost pomáhající pomůže jen tomu, kdo ji ochotně přijímá a s ní spolupracuje. Kdo je ve stavu těžkého hříchu, nemůže bez této milosti svého hříchu litovat a dosáhnout odpuštění. Kdo je v milosti posvěcující, pomáhá mu milost pomáhající překonat pokušení. Bez ní by člověk vydržel v milosti posvěcující jen velmi krátkou dobu. Proto je také třeba se o milost pomáhající vytrvale modlit a konat různé dobré skutky. Frant. kard. Tomášek přirovnává milost posvěcující k oku a milost pomáhající ke světlu, které oko potřebuje, aby vidělo.

v posvěcování jednotlivce, ale více ve zdokonalování společnosti tím, že kněžské svěcení dává pravomoc k vedení nadpřirozeného společenství, manželství pak je zaměřené na rozmnožování budoucích nebešťanů a posvěcování se mezi manželi navzájem, tj. navzájem se podpírat a podporovat, jít společnou cestou, bok po boku, k Bohu.⁷

Aby byly svátosti platné, musí být při jejich udílení zachována materie a forma. Materií rozumíme viditelný element, tedy nějaký úkon, formou se rozumí způsob, většinou pronášená slova (vysvětlíme u každé svátosti zvlášť). Pak musí mít udělovatel i příjemce svátosti úmysl (intenci) konat to, co Církev vždy konala a zamýšlela při udílení svátostí, a to i přesto, že o svátostech platí, že působí *ex opere operato*, tedy sami ze sebe, ze svého konání, bez ohledu na svatost nebo hříšnost Církve, tedy udělovatele. Pro vysvětlení, když by například někdo nechápal svátost jako zdroj milostí, ale jen jako společenství, jenom sešlost křesťanů k nějakému slavení, byla by svátost neplatná, byť by forma a materie byla v pořádku. K její platnosti je nutné, aby ji chápal tak, jak ji od věků chápala Církev. A naopak, pokud je udělovatel ve stavu lehkého či těžkého hříchu, svátost je stále platná.

⁷ Srv. S. Th., III. q. 65, a. 1 (v P. Matthias Gaudron, Sedm pramenů milosti, Dědictví svatováclavské, 2014.)